

Doc. RNDr. Karel Paděra, CSc. zemřel

Na začátku července roku 2010 nás dostihla smutná zpráva o skonu Doc. RNDr. Karla Paděry, CSc. Přítel nejen nás níže podepsaných, ale dlouhé řady žáků a doktorandů, které vychoval, spolupracovníků nejrůznějších geologických institucí, se kterými řešil mineralogické a petrologické problémy, a mnoha dalších, nás navždy opustil. Ve svých písemných vzpomínkách (jsou uloženy v archivu Národního muzea) vzpomíná na své začátky na Přírodovědecké fakultě (v souvislosti se sbíráním nerostů) slovy: „...*Po válce jsem začal studovat na Přírodovědecké fakultě KU a tam jsem se také setkal s dalšími sběrateli (spolužáky). Byl to především Jeníček Kutinů a Luborek Žáků, s kterými jsem na pozdější katedře mineralogie, geochemie a krystalografie sloužil - jako tři mušketýři. Protože tři mušketýři byli vlastně čtyři, tak toho nejmladšího Dartana zastupoval Honzík Bernardů. Tím však začínala už další kapitola mého sbírání nerostů. ...*“

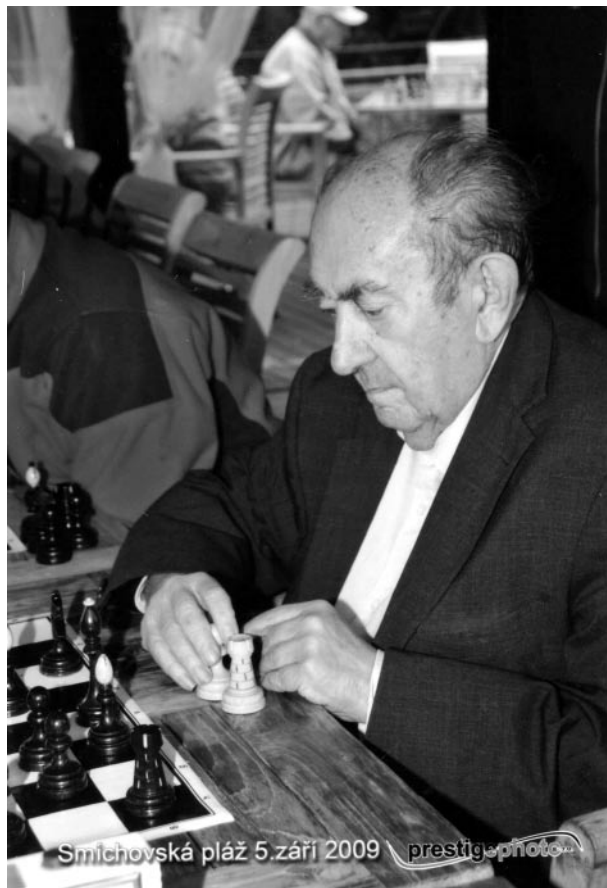
Karel Paděra se narodil v Černošicích nad Labem dne 5. května 1923 v rodině faráře, posléze inspektora Církve československé husitské. Reálné gymnázium vystudoval v Náchodě, kde v roce 1942 maturoval. V jednom z našich rozhovorů (s M.F.) o své sběratelské vášni na sebe prozradil, že se narodil ve znamení hráče a sběratele. Zprvu to bylo sbírání kovových per s náradkami na psaní, dále sbírání obrázků fotbalových hráčů, vlajek, obalů od čokolády apod. Po osudovém setkání s kamenem na cestě do školy mezi říčním náhonem k elektrárně a naspem železniční tratě z Náchoda do Václavic, který se leskl lupínky slídy a který vzbudil v mysli Karla fantazie majitele stříbrných dolů s milionovými zisky, s následným zjištěním, že jde jen o slídu, stačilo k tomu, že se začal zajímat o kameny hlouběji. Setkání s podplukovníkem Františkem Součkem, ve čtyřicátých letech minulého století vynikajícím amatérským sběratelem, a dar F. Součka krabice s minerály (Karel vzpomíná na pěknou ukázkou krystalů kalcitu z Podolí) a jejich společná exkurze do Jiráskova lomu v Bělovsi u Náchoda, se stala faktickým začátkem cesty Karla - mineraloga (Fišera, Fediuk 2003). Již před vstupem na vysokou školu shromáždil Karel velkou sbírku minerálů (Žák 1983).

V roce 1945 se Karel zapsal ke studiu na Přírodovědecké fakultě UK v oborech přírodopisu a chemie. Později se stal posluchačem odborného studia geologie. Během studia se stal vědeckým pomocníkem u prof. Františka Slavíka. Ještě během studia publikoval Karel Paděra příspěvek k topografické mineralogii skutečského granodioritu (1946), stejně tak i studii s J. Kutinou - „*O vzniku axinitových žil v okolí Prahy*“ - (1947). Od roku 1947 pracoval jako asistent. Diplomovou práci „*Výskyt skupiny domeykitové v Bělovsi u Náchoda a revise této skupiny*“ obhájil v roce 1948. Roku 1949 byl promován doktorem přírodních věd. Funkci odborného asistenta vykonával v letech 1948 - 1953. V roce 1955 se habilitoval na docenta a vědeckou hodnost kandidáta geologicko-mineralogických věd získal v roce 1957. Bylo to období intenzivního pracovního nasazení a úspěšné pedagogické činnosti.

Z historického pohledu lze objekty vědeckého zkoumání, kterými se K. Paděra v průběhu celé činnosti v mineralogii zabýval, rozdělit na dvě etapy.

V první etapě - do začátku 70. let - se věnoval převážně studiu jednotlivých minerálů či skupin minerálů, zvláště z paragenetického a genetického pohledu. Škála je pestrá - realgar (1951), domeykit-algodonitová skupina

(1951), tetradymit (1951), arsenopyrit obsahující kobalt (1953), měděné rudy od Kojetic (s V. Kleinem 1953), apofylit (1954), bravoit (s J. H. Bernardem 1954), pararammelsbergit (1955), skupina bismuthinit-aikinit (1956), bindheimit (1956), gudmundit (1956), vanadičňany (se Z. Johanem 1957), diopsid (s J. Miškovským 1957), geokronit (s F. Vrabkou 1957), messelit (s F. Čechem 1958), fosfáty z Otova (s F. Čechem 1958), baryt (s Z. Johanem (1958), jamesonit (s S. Kochem, G. Grasellym 1960), anatas (1961), lipscombit (s F. Čechem a P. Povondrou 1961), pararammelsbergit (1962), sarcopsid (s F. Čechem a P. Povondrou 1962), huntit a magnezit (s P. Povondrou 1964), johansenit (s J. Minčevou-Stefanovou a G. K. Kirovem 1964), emplektit (s L. Žákem 1965), apatit (1967), klinozoisit (s J. Procházkou 1967), diopsid-hedenbergitová a johannsenitová skupina (s J. Minčevou-Stefanovou 1968), Ca-Mn ankerit a Ca-Fe-Mn dolomit (s J. Minčevou-Stefanovou a M. Gorovem 1967), gersdorfit (s P. Kašparem 1970), klinozoisit (s S. Petrusenkem 1970), pyrop (s M. Kuděláskovou a F. Novákem 1973), pyrop (s M. Fišerou 1976), magnesiochromit (s G. P. Kudrjavcem 1976). K. Paděra byl spoluautorem popisu nového minerálu z Jáchymova - krutovitu (Vinogradova et al. 1976). V druhé polovině 60. let se K. Paděra spolu s dalšími autory (T. Kruťa, Z. Pouba, R. Sládek) intenzivně věnoval topografické mineralogii Hrubého Jeseníku - dokládají to publikace - Kruťa et al. (1967 a 1968).

Šachový turnaj „Šachy pod širým nebem“, 5. září 2009, turnaj všech generací. K. Paděra skončil na 22. místě.

Druhá etapa je charakterizována příklonem k petrologii. K významným publikacím patří studie omfatických granulitů Rychlebských hor (se Z. Poubou a J. Fialou 1984), dále granulitové těleso u Běstviny v Železných horách (se Z. Poubou a J. Fialou 1987), eklogitové horniny z podloží Českého středohoří (s J. Fialou 1984), zpracování minerálů z pyropového dunitu z vrhu T - 7 u Staré (s J. Fialou 1977), popis retrográdní metamorfózy granulitů z Rychlebských hor (se Z. Poubou 1985), popis a genetická interpretace páskovaných ultramafických hornin z vrhu T - 7 u Staré (s L. Kopeckým 1974), studie o griquaitech Českého masivu (1971; lokalita Níkov - spolu s J. Procházkou, 1970; Borek u Stupné u Křemže - spolu s J. Procházkou a J. Malcem - 1971; Bezděčín u Tábora - spolu s J. Machartem - 1982). Karel Paděra přispěl také do kompendia Mineralogie Československa, J. H. Bernard et al. 1981) do kapitol *Minerály peridotitů a serpentinizovaných peridotitů a Minerály eklogitických hornin*. Dále přispěl statí o nerostném systému do středoškolské učebnice „*Základy geologie pro III. ročník gymnázií, I. Část - Všeobecná geologie*“ (Šibra-va, Eliáš 1981).

Za celou dobu aktivního sbírání nerostů věnoval K. Paděra různým muzeím v České republice několik tisíc ukázek nerostů. Co se týče Národního muzea je ve sbírce mineralogicko-petrologického oddělení evidováno více jak 3300 ukázek. První vzorky jsou evidovány v roce 1947 - axinit a pyrohotin z Davle - Mandátu, lom u hostince a arsenopyrit, Černé Voděrady - staré doly. V období mezi rokem 1946 až 1976 se počet evidovaných vzorků pohyboval mezi 1 až 96 ročně (např. za rok 1946 96). V letech 1977 až 1988 je zřetelně vyšší - pohybuje se v rozmezí 44 až 704 ukázek ročně (např. za rok 1982 704), což je za toto období celkem 3031 ukázek. Ve sbírkách bývalé katedry mineralogie, krystalografie a geochemie PřFUK je uloženo mnoho stovek ukázek. Přesný počet vzorků není znám, protože dosud neexistuje kompletní počítačová databáze. Charakter uložených ukázek nerostů lze ilustrovat náhodným výběrem jednotlivých nerostů nebo větších celků. Pod inventárním č. 19298 je uveden andalusit z Petrovic zaznamenaný v roce 1935. Lze se tedy domnívat, že jde o nejstarší nerost nalezený K. Paděrou v jeho třinácti letech. Z větších celků jmenujme ale-

K. Paděra v přátelském rozhovoru s M. Pačesovou - Caffé BARRANDE 2008. Foto M. Fišera.

Literární kavárna H+H Vyšehradská ul. 53, středa 25. března 2009. Vlevo Josef Macek, vpravo Jaroslav Dostál. Foto M. Fišera.

Šachový turnaj „VII. Smíchovska SENIOR-KA“ v roce 2005. 1. místo v kategorii nad 70 let.

spoň soubor vzorků z Vrančic z let 1966 - 1971 čítající 23 ukázek stříbra, pyritu, stromeyeritu, chalkopyritu, chalkosinu, sfaleritu, bournonitu, goethitu, hematitu, sideritu, chryzokolu a willemitu, dále komplet kolumbitu, bavenitu, gahnitu, sillimanitu a chrysoberylu (velikost 10 až 15 mm!) z roku 1963 z Maršíkova, soubor minerálů z Maroka (19 kusů z roku 1947), dva soubory z Bulharska (1958 - 203 ukázek, 1959 - 79). Z dalších čtýřch lokalit lze uvést následující: Běloves u Náchoda, Zálesí, Hraničná, Havlíčkův Brod, Jelšava, Radkovice u Moravských Budějovic, Štěpánovice, Štěchovice, Jílové, Petrovice, Bytíz, Kutná Hora, Čáslav, Písek, čtýřch lokality z Hrubého Jeseníku, Příbram, Jáchymov, Oloví, Štěnovice, Horní Slavkov, Vlastějovice, Pocínovice, Křemže, Vejprty, Krupka, Děčín, Vráž, Soutěsky, mnoho lokalit z Podkrkonoší, Chýnov, Pařížov, Rtyně, Dobšiná (Slovensko), Kletno (Polsko), Jeziórka (Polsko), Bristol (USA), Freiberg (Německo), Griqualand (Kimberley), několik lokalit z Rumunska a Ruska, abychom jmenovali alespoň některé.

Karel byl velkým vyznavačem šachové hry. Jeho začátky spadají do doby existence původního *Klubu českých šachistů* v Náchodě. Byl platnou oporou v župním přeboru družstev. V tomto prostředí s řadou velmi zkušených hráčů se formovala Karlova osobnost šachového hráče. Po celá osmdesátá léta se pravidelně vracel do svého mateřského šachového prostředí v Náchodě. Zde hrál za ligové A družstvo Náchoda. Ještě ve zprávě za sezónu 2008 - 2009, shrnující evidenci utkání od roku 1965, je hodnocen na 75 místě ze 176 hráčů (16.5 bodů z 36 partií - úspěšnost 45.8 %). V roce 1966 se stal vítězem tradičního *Vánočního šachového turnaje* v Náchodě. V Praze hrál jednak za Slávii Vysoké školy Praha a také - a to v sezóně 2002 - 2003 - za mužstvo Alfa Praha A (přebor Prahy - 1. třída - skupina 11). V Praze se zúčastnil řady turnajů. Jmenujme např.: VII. Smíchovská SENIOR-KA v roce 2005. Turnaj se konal se u příležitosti Mezinárodního dne seniorů v prostředí radnice části Praha 5 v zasedací síni pražského zastupitelstva. Turnaje se zúčastnilo 66 seniorů a seniorek. V kategorii seniorů nad 70 let obsadil Karel první místo. Z dalších můžeme jmenovat *Turnaj všech generací* (k uctění památky Růženy Suché-Dobiášové) dne 20. října 2007, dále 10. ročník mezinárodního turnaje SENIOR-KA, konaný ve 27. září 2008, *Šachy pod širým nebem* 2009 - turnaj všech generací (K. Paděra skončil na 22. místě) a poslední - *Květnový turnaj v Pragovce*, který se konal 16. května 2010. Hrál se na 13 kol 2 x 10 minut. Ze 14 účastníků skončil Karel (jmenovaný jako individuální člen šachového svazu) na prvním místě se ziskem 12 bodů. Dalším celoživotním koníčkem Karla byla filatelie. Jeho sada známek z první republiky je jedna z nejlepších v ČR. A ještě jeden koníček. V druhé polovině 20. století patřil Karel ke známým hráčům taroků v Praze. Hráči se scházeli v proslulé kavárně „U Nováků“ (Z. Škvřina: *Z historie hry Taroky*. - <http://taroky.z80.cz/historie.html>).

Poznámka: Seznam publikovaných prací Doc. RNDr. K. Paděry, CSc. je uveřejněn v Bulletinu mineralogicko-petrologického oddělení Národního muzea v Praze, 12, na straně 251 až 252.

Milan Fišera a Zdeněk Johan

Literatura

- Dudek A. (2003): Životní jubileum doc. Dr. Karla Paděry. - *Minerál (Brno)* 11, 147-149.
- Fišera M. (2004): Bibliografie Doc. RNDr. Karla Paděry, CSc. - *Bull. mineral.-petrolog. Odd. Nár. Muz. (Praha)* 12, 251-252.
- Fišera M., Fediuk F. (2003): Docent RNDr. Karel Paděra, CSc. osmdesátiletý. - *Bull. mineral.-petrolog. Odd. Nár. Muz. (Praha)* 11, 279.
- Kruťa T., Paděra K., Poubá Z., Sládek R. (1967): Die mineralienparagenese in dem Mittleren des Altwatergebirge (Hrubý Jeseník, Hohes Gesenke, ČSSR) I. - *Čas. Mor. Muz., Vědy přír.* 52, 2-28.
- Kruťa T., Paděra K., Poubá Z., Sládek R. (1968): Die mineralienparagenese in dem Mittleren des Altwatergebirge (Hrubý Jeseník, Hohes Gesenke, ČSSR) II. - *Čas. Mor. Muz., Vědy přír.* 52, 5-80.
- Šibrava V., Eliáš M. (1981): Základy geologie pro III. ročník gymnázií, I. Část - Všeobecná geologie. - Vyd. SNTL, 240 s.
- Vinogradova R. A., Rudaševskij N. S., Budko I. A., Kašpar P., Paděra K. (1976): Krutovit - nový kubičeský diarsenid nikelta. - *Zap. Vsesojuz. mineral. Obšč.* 105, 59-71.
- Žák L. (1983): Doc. RNDr. Karel Paděra - 60 let. - *Čas. Mineral. Geol.* 28, 321-322.

Na závěr připojujeme vzpomínky RNDr. Zdeňka Johana a RNDr. Milana Fišery.

Karel byl mým učitelem, kolegou a kamarádem. Poprvé jsem se s ním setkal jako s členem přijímací komise na tehdejší Geologicko-geografickou fakultu v roce 1953. Byl v té době asistentem v Mineralogickém ústavu, kde i v této politicky těžké době vládl, díky prof. F. Slavíkovi a tehdy mladým asistentům, přátelská atmosféra. Karel mne naučil dvě věci: lásku k přírodě a vědeckou skromnost. Nikdy nedával najevo jakoukoli nadřazenost; rodinné prostředí jistě hrálo velkou roli na jeho přístup k ostatním. Rád vzpomínám na jeho přednášky o systematické mineralogii. Byl velkým znalcem československých mineralogických lokalit. I jako profesionální mineralog se nikdy neodpoutal od sběratelské činnosti.

Měl jsem příležitost s ním podniknout mnoho sběratelských exkurzí po Republice. Dvě mi zůstaly v paměti. Ta první, byla expedice do Lomnice nad Popelkou, kde spadl, podle zprávy z radnice, do dvorku domu meteorit. Jeli jsme tam s Karlem a s bratrem J. H. Bernarda, který měl fotograficky dokumentovat událost. Nikdo z nás neměl ani korunu, a tak nám prof. Slavík půjčil 400 Kčs. V geometrickém středu zasněženého dvorku zela černá kruhová díra. Když už skoro došlo k výkopu, objevila se pani bydlící v domě: „Proboha co tady děláte?“ Hledáme meteorit. „Ta díra je od kulu na prádlo, který vyhnul, a tak ho manžel vytáhl“. A bylo po meteoritu. Vraceli jsme se se smíšenými pocity, ale co je tragické, nikdy jsme prof. Slavíkovi, který za několik týdnů zemřel, nezaplátili náš dluh.

Ta druhá exkurze nás dovedla do Černého Dolu v Krkonoších, kde se vyskytlo výjimečné zrudnění obsahující čtyři nové minerály a celou řadu jiných vzácností. Ve skupině byli, kromě Karla Paděry, Vladimír Bouška, Emil Fišera, prof. Rudolf Rost a já sám. Byla to příšerná anabase. Jeli jsme vlakem a autobusem, a pote pěší túrou. Ve vlaku se po celou cestu hrál „mariáš“, ve kterém Karel absolutně exceloval a byl neporazitelný. Na zpáteční cestě jsme zjistili, že se nikdy ve stejný den nemůžeme dostat do Prahy. Karel to vyřešil návrhem, že se dopravíme vlakem přes Trutnov do Náchoda, tam se ubytujeme v hotelu a budeme, druhý den, pokračovat do Prahy. I tedy ocitli jsme se v Náchodě, ale v roce 1956 hotely byly vzácné, a tak jsme byli na ulici. Karel to vyřešil tím, že na

faře Církve československé, kde byl jeho otec farářem, našel klíče pod rohožkou a ubytovali jsme se v jeho bytě. Já spal s Rostem v manželské posteli, Karel nevím kde, Bouška a Fišera v křeslech. Problém byl, že tatík Paděra hrál ten večer v kvartetu na violončelo a nebyl doma. Když přišel, nerozvítil si a spadl i s nástrojem přes křesla Boušky a Fišery. Byl pochopitelně příšerně vyděšen; myslel jsi, že v bytě jsou zloději a dlouho nám trvalo, než jsme ho uklidnili.

Obě historky dokládají otevřenost duše Karla Paděry a jeho vytržebný smysl pro přátelství. Svě přátelství mi doložil, když jsem z politických důvodů nemohl zůstat na fakultě. Přišel mi říct, jak ho to šokuje.

V červenci 2010, jsme v Praze s manželkou slavili zlatou svatbu. Karel byl pozván, ale nedostavil se. Za dva dny jsme pochopili proč. Byl a zůstane mým kamarádem.

Zdeněk Johan

Karel byl pro mne učitelem a přítelem již z dob mého asistentování na fakultě. Společné určování nerostů mi přinášelo vždy a vždy znovu nová překvapení z přesného a velmi názorného postupu, který při své práci Karel praktikoval. Jedna příhoda se mi vryla do paměti. Přinesl jsem vzorek z Indie, lokalita Poona. Krystal byl velký asi 5 cm, průhledný a bezvadný. Karel jej pozorně prohlížel, z mimiky obličeje byly „patrné“ roviny souměrnosti, osy otáčení, průměty ploch. Plné soustředění. Pokývání hlavou. Podíval se na mne a svým charakteristickým, mírně udiveným a kárajícím hlasem řekl: „Je to apofylit, tys ho nepoznal!“ - Nepoznal.

Milan Fišera

Životní pout' završil mineralog, petrolog, ale také velký znalec české historie, sportovec, pilný čtenář, filatelista, šachista, sběratel nerostů. Člověk čestný, chápající trable druhých, vstřícný. Nejedna sklenka Becherovky nás spojila v pochopení mnohých běžných a vzdálených problémů. Byl příjemným a vtipným společníkem našich střeďních sezení na fakultě a potom na různých místech v Praze (literární kavárna na Karlově náměstí jako poslední). Loučival se ze sezení vždy poněkud dříve, měl šachy či nějakou záležitost se známky, slovy: „Mravní čistotu!“. Tón jeho hlasu a mimika se nám vryla do paměti.

Milý Karle či Karlíčku (tak jsme ho oslovovali), vzpomínáme na Tebe a budeme vzpomínat i nadále.